

Alkmadders

NUMMER 159 - JAARGANG 40 - SEPTEMBER 2022
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Emigratie uit Alkemade 1945-1965
.....

Bezoek aan de Moppehoeve
.....

Het testament van Dirck Peereboom
.....

Alkemade in 1572-1576

40e jaargang, september 2022, nummer 159
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Geert-Jan van Beek
Sjaak Bouwmeester
Jos Cozijn
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

Leon Hogenboom
06-531 93 655 of per e-mail:
hogenboomleon@gmail.com

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 071-501 83 26.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van
Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (06 204 56 548)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting. Uw schenking komt dus geheel ten goede aan de activiteiten van de Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
(Op)nieuw in de redactie	2
Meer ruimte voor de fietsen	2
Uitnodiging voor de donateursavond	3
Koninklijke onderscheiding voor Pieter van Ruiten	3
Emigratie uit Alkemade 1945-1965	4
Bezoek aan de Moppehoeve	7
Het testament van Dirck Pietersz Peereboom	11
Alkemade in 1572-1576	14
Een familiegeschiedenis met uitstapjes	18
Met de 'Volharding' naar de Zuiderhem	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

De vakantie zal voor de meesten van u inmiddels voorbij zijn, maar bij ons was het weer gezellig druk de laatste tijd.

Zo hebben wij op 27 augustus onze vicevoorzitter Pieter van Ruiten flink in het zonnetje gezet voor zijn koninklijke onderscheiding. Hij heeft hem dik verdiend, kijkt u maar eens naar de opsomming van zijn verdiensten op pagina 3.

Wij zijn deze maand weer open gegaan en hopen u weer te ontmoeten, want er is nog steeds veel te zien in het museum. Zoals de tentoonstelling 'Van Toen naar Nu' en niet te vergeten de schilderijen-tentoonstelling van Marinus Heijnes, die tot eind van dit jaar te bewonderen is. Dus neem de tijd en kom eens kijken.

De voorbereidingen voor de volgende tentoonstelling zijn ook alweer in volle gang. Deze gaat over trouwen en alles wat er bij hoort. In het volgende nummer meer hierover.

En vergeet natuurlijk niet onze donateursavond op vrijdag 14 oktober a.s. De officiële uitnodiging en het programma vindt u op pagina 3. Het belooft een gezellige avond te worden. Tijdens deze avond mag u ook een kijkje nemen achter de schermen van het museum, wat zeker de moeite waard is. Wij rekenen op uw komst!

Lex van der Zwet, voorzitter

Beste lezer,

Na een hete zomer was het weer fijn om het septembernummer van Alkmadders samen te stellen. In de redactie heeft een wisseling plaatsgevonden. Fons van Rijn heeft de redactie verlaten, wij bedanken hem voor zijn inzet de afgelopen jaren. Met de komst van Jos Cozijn zijn we weer compleet.

Een bijzonder boek is voor Sjaak Bouwmeester de aanleiding geweest om zich te verdiepen in mensen die vanuit voormalig Alkemade naar diverse landen emigreerden. Vele uren speuren in de kaartenbakken van het gemeentelijk archief hebben een interessant verhaal opgeleverd.

Agnes Turk heeft van het fraaie zomerweer gebruik gemaakt om door het lage land naar de Rode Polder te fietsen en bij de Moppehoeve langs te gaan. Met als resultaat mooie foto's van de binnen- en de buitenkant van deze voormalige boerderij. Over de Rode Polder gaat ook het boek van Roen van der Geest, wiens grootvader van de Moppehoeve afkomstig is. Volgens Sjaak van der Geest heeft Roen de geschiedenis van de polder en een aantal bewoners in handzame vorm samengevat.

Het verhaal over het Dirck Pietersz Peereboomfonds door Theo van der Poel geeft ons een inkijk in de soms beroerde economische omstandigheden waarin inwoners van Roelofarendsveen verkeerden van de 18^e eeuw tot aan de crisisjaren van de 20^e eeuw.

Het jaar 1572 is nogal eens in het nieuws. Het wordt wel beschouwd als het jaar van 'de geboorte van Nederland', omdat wij ons toen bevrijdden van de Spaanse overheersing. Zelfs president Zelensky van Oekraïne refereerde hier aan in zijn speech in ons parlement. Piet van der Plas beschrijft de periode 1572-1576 waarin in onze omgeving gevochten werd tegen de Spanjaarden en welke hinder de bewoners ondervonden van zowel de Spaanse als de 'staatsse' legers.

Wij wensen u veel leesplezier. Wilt u reageren, stuur dan een email naar alkmadders@ziggo.nl.

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

(Op)nieuw in de redactie

Beste lezer van Alkmadders,

Ik wil mij even voorstellen als nieuwe redacteur. Mijn naam is Jos Cozijn en ik ben afkomstig uit Oude Wetering. Van 2007 tot en met 2011 was ik al nauw betrokken bij Alkmadders als redactielid en o.a. auteur van artikelen als 'Alkemade in het boek *Grand Café Boulevard*' van Tomas Lieske en 'The Flying Birds'. Door omstandigheden heb ik er toen voor gekozen om mijn plekter beschikking te stellen en enige tijd niet actief te zijn. Begin dit jaar werd ik benaderd door Sjaak Bouwmeester, lid van de huidige redactie, of ik wederom bereid zou zijn als redactielid te gaan functioneren.

Met Sjaak deel ik een verleden bij de voormalige voetbalvereniging Alkmania en wij hebben in de jaren 2019 en 2020 heel prettig samengewerkt met Hendrik Meijnders, Tristen Muller en Michael van der Zwet aan het, in mijn ogen, prachtige jubileumboek '1945-2020 Weteringse Boys/S.V. Alkmania/WVC'. De uitnodiging van Sjaak heb ik aanvaard, daarom dit korte kennismakingsstukje, en ik hoop weer een paar leuke artikelen te kunnen leveren voor dit mooie blad.

Jos Cozijn

Meer ruimte voor de fietsen én andere bezoekers

Voormalig fietsenmaker Antoon Schouten, nu gewaardeerd medewerker bij de stichting Oud Alkemade, maakte tezamen met Jan Zoetendaal en Ton van Klink een splinternieuwe fietsenstalling bij het museum. Er is nu meer ruimte op het trottoir voor de rolstoelen en andere vervoersmiddelen van onze burens uit Huize Jacobus.

Uitnodiging voor de donateursavond

Het bestuur nodigt u van harte uit voor de donateursavond op
vrijdag 14 oktober 2022, aanvang 20.00 uur.

Na twee coronajaren is het gelukkig weer mogelijk om elkaar in grotere getale te ontmoeten in ons mooie museum. Die avond begint met de 'wereldpremière' van de door Agnes Turk gemaakte film over de voorbereidingen en de bouw van het nieuwe depotgebouw. Het is een prachtige film geworden die - als tijdsbeeld - weergeeft hoe we de bouw voor elkaar hebben gekregen.

Na de pauze vindt de uitreiking plaats van de Oud Alkemade prijs 2022. We hebben na veel zoeken en vergelijken een pand gevonden in Oude Wetering dat de onderscheiding verdient. Welk pand dat is houden we nog even geheim!

Tussendoor heeft u natuurlijk de gelegenheid om de tentoonstelling 'Van Toen naar Nu' en die van de schilder Marinus Heijnes over de Kagerplassen te bewonderen. Deze laatste is nog tot eind van het jaar te zien.

Donateurs die dat op prijs stellen kunnen die avond ook - met gids - een bezoek brengen aan het nieuwe depotgebouw.

Het museum is open vanaf 19.30 uur, het programma begint om 20.00 uur.
Graag tot ziens op 14 oktober a.s.

Het bestuur

Koninklijke onderscheiding voor Pieter van Ruiten

Op 27 augustus jl. heeft Pieter van Ruiten een koninklijke onderscheiding gekregen voor zijn grote verdiensten als vrijwilliger in heel veel organisaties. Hij heeft voor voetbalvereniging DOSR gedurende vijftien jaar (1970 t/m 1985) het nodige gedaan, zoals de organisatie van de autopuzzeltochten, hij had zitting in de jubileumcommissie '50 jaar DOSR' en deed nog veel andere activiteiten.

Daarnaast vermaakt Pieter al vele jaren onze senioren tijdens de schuurfeesten die georganiseerd worden door de Oranjevereniging. Hij weet van alles en nog wat op een leuke, humoristische wijze aan elkaar te praten, wat hem heel goed afgaat. Dit werk doet Pieter al meer dan vijftien jaar met alle plezier en tomeloze inzet.

Ook voor toneelvereniging VIOS uit Oud Ade doet Pieter het nodige. Hij is daar in 1990 begonnen en heeft diverse functies vervuld. Hij was secretaris en organiseerde o.a. uitstapjes met uitvoeringen door het hele land. Tot op de dag van

vandaag is Pieter penningmeester, een functie waarin hij veel voor elkaar heeft gekregen. VIOS is heel blij met zijn aanwezigheid in het bestuur en ze hopen nog vele jaren van zijn verdiensten te kunnen genieten.

En niet te vergeten bij Stichting Oud Alkemade is Pieter een geweldige medewerker. Als vicevoorzitter is Pieter een grote steun voor mij. In tijden van mijn afwezigheid heeft Pieter ontzettend veel werk verricht voor onze stichting. De realisatie van ons depot is voor een heel groot deel te danken aan zijn inzet, waarvoor we hem veel dank verschuldigd zijn. Ook voor financiële zaken kunnen wij bij Pieter terecht. Hij heeft veel betekend voor de sponsoring en allerlei andere financiële zaken. Daarnaast worden allerlei andere activiteiten door Pieter ter hand genomen, denk aan de wandelingen, de Oud Alkemade Kwis en de dankjeweldag voor de medewerkers.

Alles samengevat heeft Pieter deze onderscheiding dik verdiend en wij hopen

Pieter nog vele jaren bij onze stichting te kunnen behouden. Pieter, van harte gefeliciteerd met deze mooie onderscheiding.

Lex van der Zwet, voorzitter

Tijdens de jaarlijkse dankjeweldag voor de medewerkers ontving Pieter van Ruiten van burgemeester Astrid Heijstee de onderscheiding Lid in de orde van Oranje Nassau.

Emigratie uit Alkemade 1945-1965

Sjaak Bouwmeester

Inleiding

In 2016 schreef Loes de Keuning-Volkers het boek 'Enkele Reis Ver weg'. Het boek gaat over mensen uit Voorschoten die in de periode 1950-1960 een enkele reis ver weg maakten, of wel emigreerden. Het thema emigreren boeide mij zeer omdat ik wist dat er vanuit voormalig Alkemade ook tientallen mensen geëmigreerd zijn. In 2019 heb ik twee weken overdag in het archief van de gemeente Alkemade doorgebracht, waar ik het hele alfabet aan persoonskaarten van 1945 tot en met 1965 handmatig heb overgeschreven (gedigitaliseerd was het niet en kopiëren of fotograferen mocht niet). Op de laatste regel van de kaart kon je lezen of de persoon al dan niet geëmigreerd was, waar naartoe en wanneer. Het resultaat was verrassend, in de periode 1945-1965 zijn maar liefst 510 mensen uit Alkemade geëmigreerd naar 28 verschillende landen. Het bracht mij ertoe een algemeen artikel te schrijven over emigratie en die van Alkemade in het bijzonder.

Reden van emigratie

Na vijf jaar armoede en ellende eindigde op 5 mei 1945 de Tweede Wereldoorlog. De materiële en immateriële schade was groot, er was gebrek aan alles: geld, kleding, materialen en er was ook een grote werkeloosheid. Tot eind 1949 waren verschillende levensmiddelen, tabak en fietsen nog steeds op de bon.

Er was ook een grote behoefte aan goede

huisvesting voor de snelgroeiende bevolking. Veel jonge stellen moesten bij hun ouders intrekken toen ze trouwden of waren jarenlang verloofd voordat zij een eigen huis konden betrekken. Van een beetje meer welvaart was nog geen sprake. Bovendien kwam in Nederland het Marshallplan (1948-1952) laat op gang, omdat de Verenigde Staten de Nederlandse politiek in Nederlands-Indië afkeurden. Daar kwam nog bij dat door de bezuinigingspolitiek van het Ministerie van Financiën in de jaren 1947-1952 veel middenstanders en kleine ondernemers werden getroffen door een belastingverhoging.

Geld was er door de oorlog niet veel en boodschappen en andere artikelen werden dan ook vaak 'op de lat geschreven', in de hoop dat in betere tijden alsnog de openstaande rekeningen zouden worden betaald. Toen dat nog heel lang onmogelijk bleek kwam het rijk met een vergoeding voor de middenstand van dertig procent van de openstaande rekeningen. Als de middenstander dit aanbod niet aanvaardde kreeg hij helemaal niets.

Kleine boeren zagen door de introductie van landbouwmachines, de verlaging van de melkprijs en de Ruilverkavelingswet van 1954 hun zelfstandigheid verdwijnen, wat ook weer gevolgen had voor de landarbeiders. Ook zakenlieden werden getroffen door de troosteloze rompslomp aan regelgeving, de belastingdruk en de dreiging van de Russen. De hele situatie leidde ertoe dat een derde van de Nederlandse bevolking geïnteresseerd was in emigratie.

Nederland - Emigratieland

Eén op de drie Nederlanders dacht er in 1948 over om ons land te verlaten. Na de oorlog vertrokken tot 1967 zo'n 450.000 Nederlanders daadwerkelijk. In de jaren tachtig was dat opgelopen tot zo'n 600.000 vertrekkers. In 1952 kwam er een speciale wet die maatschappelijke organisaties in staat stelde om emigranten uit de eigen achter-

ban bij vertrek te ondersteunen. In hetzelfde jaar ging de Nederlandse Emigratie Dienst (NED) van start. Die controleerde ook de antecedenten van vertrekkers. Sommige vertrekkers fraudeerden door te liegen over bijvoorbeeld werkervaring. Om kapitaalvlucht te voorkomen gold tot 1954 een deviezenbeperking voor emigranten. Ze mochten soms maar een paar tientjes meenemen. Daar stond vaak wel wat tegenover. Zo ontving een migrant in 1957 gemiddeld 67 gulden aan subsidies bij vertrek voor de overtocht. En een gezin met twee kinderen betaalde in 1950 slechts 700 gulden voor de bootreis naar Melbourne, terwijl de werkelijke kosten ongeveer het tienvoudige bedroegen. Onder druk van VVD en KVP werd de emigratiepolitiek in 1961 afgebouwd, al bleven individuele subsidies bestaan. Er was inmiddels zo veel werk in Nederland, dat gastarbeiders naar ons land werden gehaald.

Periodes van emigratie

Als de huidige generatie het over emigratie heeft gaat dit meestal over de periode 1945-1965. In die periode kwam de emigratie echt op gang: mensen die alleen vertrokken, jongens die de dienstplicht wilden ontlopen, echtparen die op hun trouwdag emigreerden en hele gezinnen. Zoals het gezin van Johan Hogeboom en Adriana van der Hoorn uit Rijpwetering, die in 1959 met elf kinderen emigreerden naar Australië.

Al eerder vonder er echter emigraties plaats met name naar Amerika. In 1653 mocht de Nederlandse handelspost Nieuw Amsterdam (het latere New York) zich een bestuurlijke eenheid noemen en kreeg zij 'stadsrechten'. Het ging toen vooral om de handelskolonie. De werkelijke eerste massa-emigratie vond plaats van 1850 tot 1880. Zo'n 65.000 Nederlanders emigreerden in die periode naar de Verenigde Staten. Amerika bood allerlei nieuwe mogelijkheden, met als voornameste trekpleisters goedkoop land en hoge lonen. De emigranten trokken voornamelijk naar de staat Michigan, waar

Voedsel, tabak en fietsbonnen.

een van de eerste dorpjes die de nieuwkomers stichtten de naam Holland kreeg. Vóór 1940 was Nederland niet echt een emigratieland geweest. In de periode 1840–1940 emigreerden ‘slechts’ 250.000 Nederlanders, waarvan het merendeel vertrok naar de koloniën Nederlands-Indië en Nieuw-Guinea. Emigratie naar het verre Australië was nog zeldzaam. In 1947 woonden er maar 1271 Nederlanders in Australië.

Twaalfhonderd Nederlanders naar Brazilië

Ook naar Brazilië.

In 1949 vertrokken 1200 Nederlanders naar Brazilië. Deze groepsreis was opgezet door de Katholieke Boeren- en Tuindersbond en was vooral bedoeld voor grote katholieke gezinnen. De groep emigranten werd geselecteerd op basis van een groot gezin, liefde voor het agrarische vak, burgerzin en geloofsovertuiging. Het laatste waarschijnlijk met de achterliggende gedachte om het katholieke geloof in Brazilië te verspreiden. In Brazilië stichtten de groep emigranten een dorp genaamd Fazenda Ribeirão.

In groepsverband emigreren naar Frankrijk, Canada, Australië en Zuid-Afrika was niet mogelijk. Er wilden eigenlijk meer mensen naar Brazilië dan de 1200 die uitgekozen waren, daarom vertrok er ook met tussenpozen van een paar maanden een boot met enkele tientallen emigranten naar Zuid-Afrika.

Zoals eerder vermeld was een derde van de Nederlandse bevolking in de periode 1945–1965 geïnteresseerd in emigratie. Zelfs de regering meende dat voor alle problemen emigratie de oplossing was. In 1950 adviseerde de toenmalige minister-president Willem Drees zijn landgenoten om zich buiten Nederland te vestigen. Een deel van ons volk zou het moeten aandurven, zoals in vroegere eeuwen, om zijn toekomst te zoeken in grotere gebieden dan ons eigen land.

In een aantal overzeese landen zoals Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika, Amerika en Brazilië was er een groot tekort aan arbeidskrachten. Na de Tweede Wereldoorlog waren deze landen goed voor één miljoen immigranten. Omdat Koos Bakker uit Roelofarends-

Minister-president Willem Drees.

veen ook geïnteresseerd was in emigratie, had hij de nodige informatie opgevraagd. Ook was hij samen met zijn vrouw begonnen aan een cursus Engels. Koos had al twee broers die naar Nieuw-Zeeland waren geëmigreerd. Uiteindelijk zijn Koos en zijn vrouw in Nederland gebleven. Met het invoeren van de Ruilverkavelingswet van 1954 en de voorgenomen ruilverkaveling in Roelofarendsveen in 1957 kozen Koos en zijn vrouw ervoor om toch niet te emigreren en vestigde Koos zich in de Googerpolder als tuinder.

De overheid begon in 1949 met het bevorderen van ‘actieve emigratiepolitiek’. De Nederlandse overheid sloot gunsti-

Vorbereiding op emigratie.

ge verdragen met Australië, Canada en Amerika. Er werden subsidies verstrekt en cursussen georganiseerd voor mensen die hun leven elders wilden voortzetten. Ook de media werden ingezet, elke vrijdagavond was er een emigratiepraatje op de radio. Ook het polygoonjournaal besteedde aandacht aan de voordelen van een verhuizing over de grenzen.

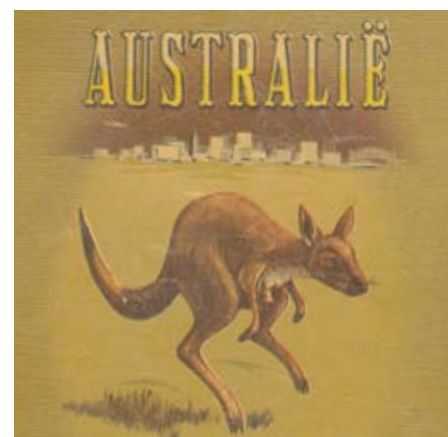
In 1960 waren er zo'n 410.000 mensen geëmigreerd uit Nederland, dit zou tot 1980 uitgroeien tot 800.000.

Inmiddels was de werkgelegenheid zo aantrekkelijk dat er steeds meer gastarbeiders uit Europese landen naar Nederland werden gehaald. In 1958 en 1959 werden er met Italië en Spanje wervingsverdragen gesloten. Tot 1975 kwamen tienduizenden gastarbeiders naar Nederland.

Het stimuleren van emigratie was daardoor overbodig geworden. Onder toenemende druk van de VVD en KVP werd in 1960 de werving van emigranten gestaakt.

Emigratielanden

Australië

Australië is qua oppervlakte net zo groot als Europa. In de periode 1945-1965 zijn er meer dan 130.000 Nederlanders, waarvan 120 uit Alkemade, geëmigreerd naar Australië. Er was een sociaal verdrag tussen Nederland en Australië. De reis van drie weken per boot werd vergoed, maar je moest als stel wel vijf maanden getrouwd zijn en twee jaar in Australië blijven en werken. De huisvesting was in het algemeen niet geweldig, oude militaire kampen en barakken vormden de huisvesting. Iedere week kwamen er duizend emigranten bij in de kampen, waar je moest wachten tot je te werk werd gesteld. Er waren ook emigranten uit Alkemade die door familie of

vrienden die al eerder waren geëmigreerd werden opgevangen. Er werd van je verwacht dat je hard werkte. Het was over het algemeen vuil, zwaar en ongezond werk. Het politieke beleid was dat alleen blanken uit Europa en niet uit Australië dit werk mochten doen. Het aantal mensen met een Nederlandse achtergrond is meer dan 300.000. Omdat het economisch beter ging in Nederland is in de loop van de jaren dertig procent van de emigranten teruggekeerd naar Nederland. Van de 510 geëmigreerden uit Alkemade keerde er 28 terug naar hun geboorteplaats.

Canada

Er zijn meer dan 185.000 mensen geëmigreerd naar Canada, waarvan 143 uit Alkemade. Er zijn daar inmiddels ruim een miljoen mensen met een Nederlandse achtergrond. Tijdens de Tweede Wereldoorlog stuurde Canada 300.000 militairen naar Europa. Vierhonderd Nederlandse vrouwen trouwden met een Canadese soldaat. Veel bevrijdingskinderen zochten naar hun vader in Canada. In Halifax, een stad in Canada, is een museum over de emigratie gevestigd.

In 1954 vertrokken drie gezinnen Bouwmeester, van verschillende leeftijden, naar Canada. Op 18 juli 1999 vond er in de tuin van een van de emigranten een reünie plaats met maar liefst 150 afstammelingen.

Vervoer naar emigratielanden

De landen waar de mensen vanuit Europa naar toe emigreerden lagen niet bepaald om de hoek. Vanaf 1873 verliep de overtocht met stoomboten van de nieuw opgerichte Holland-Amerika Lijn (HAL) uit Rotterdam. Naast in Nederland had de HAL ook kantoren in Letland, Bulgarije en Rusland. Vanuit deze landen werden de mensen met treinen en bussen vervoerd naar Rotterdam.

Tussen 1880 en 1920 vervoerde de HAL één miljoen emigranten uit Europa met stoom- en vrachtschepen. De combinatie vracht- en passagiersstoomboten raakte langzaam uit de gratie. In 1971 vertrok voor het laatst een stoomschip naar New York. Zo'n drie miljoen mensen verlieten Europa per schip. De eerste emigranten van na de Tweede Wereldoorlog scheep-ten zich op 15 december 1948 in op de

Boten waarmee emigranten vervoerd werden waren o.a. de SS 'Sibajak' en de SS 'Volendam'.

'Sibajak' en de 'Volendam' met de bestemming Australië.

Na de Tweede Wereldoorlog nam de concurrentie van de luchtvaart toe.

Aantal emigranten uit Alkemade en landen van bestemming in de periode 1945-1965

Roelofarendsveen	191
Oude Wetering	108
Nieuwe Wetering	31
Rijpwetering	89
Oud Ade	38
Kaag	53
Totaal	510
Canada	143
Australië	120
Nieuw Zeeland	80
Amerika (VS)	68
Duitsland	21
Curaçao	11
Indonesië	9
Frankrijk	8
Brazilië	7
Zuid-Afrika	7
Suriname	6
Nederlands-Indië	5
Engeland	4
België	4
Aruba	3
Nederlandse Antillen	2
Rhodesië	2

Naar nog tien andere landen gingen tien emigranten. Totaal emigreerden 510 mensen uit Alkemade in de periode van 1945 tot 1965 naar 28 verschillende landen.

Veel emigranten begonnen in hun nieuwe vaderland met helemaal niets. Het was vaak jarenlang keihard werken en ploeteren voor weinig geld. Velen hadden heimwee en misten hun familie. Ze hechtten zich vaak meer dan ooit aan hun eigen taal, Hollands eten en de nationale feestdagen uit hun oorspronkelijke vaderland. Een groot aantal van de 510 emigranten uit de voormalige gemeente Alkemade was dankzij hun doorzettingsvermogen en harde werken succesvol in hun nieuwe vaderland. Anderen wilden wel heel graag terug naar Nederland, maar door de hoge kosten was dat vaak niet mogelijk.

Bronnen:

- Archief Stichting Oud Alkemade
- Archief Gemeente Alkemade
- Boek 'Enkele Reis Ver Weg' van Loes de Keuning.
- Internet

Bezoek aan de Moppehoeve

Agnes Turk

Op deze oude kaart is de rechterkant het noorden, de onderkant het oosten.

Detail van een kaart van de Rode Polder onder Woubrugge en Alkemade uit 1858. De Moppehoeve is te zien langs de Stingsloot.

KAART: NATIONAAL ARCHIEF.

Regelmatig ga ik erop uit om, zoals ik het noem, een 'rondje polder' te gaan fietsen. Het fototoestel en de verrekijker gaan altijd mee. Er zijn veel onderwerpen die mijn aandacht trekken. Dat zijn vooral oude boerderijen en erven met hooibergen, vervallen schuren, etc. Maar ook landschappen, vogels en molens hebben mijn interesse. Een tijdje geleden belandde ik tijdens mijn tocht in Oud Ade. Dit dorp heeft veel mooie panden die ik op de foto heb, maar nog niet alles. De Moppehoeve had ik nog niet. Mijn plan was om naar die boerderij op zoek te gaan. Ik

moest toch in de buurt van de Rode Polder zijn om het ongeveer honderd jaar oude pand Leidseweg 15 en het daarbij behorende schuurtje op de foto te zetten voor ons fotoarchief (dit pand wordt te zijner tijd afgebroken).

Op naar de Moppehoeve

Het Rodepolderpad gevolgd tussen de tevreden grazende koeien en schapen. Op het eind van het pad rechts de met riet gedekte Rode Molen en links tussen de bomen zag ik de Moppehoeve. Nu ben ik niet iemand die zomaar een erf op stapt, maar deze keer heb ik het toch gedaan, want ik zou en moest deze eeuwenoude boerderij op de gevoelige plaat hebben voor mijn verzameling boerderijen. Gelukkig zag ik iemand uit het zomerhuis komen en heb ik gevraagd of ik een paar foto's mocht maken van de boerderij. Het was toegestaan en ik kon heerlijk mijn gang gaan.

De L-vorm is goed te zien.

De zijgevel

▲ De achterzijde met de kelderramen. Links het zomerhuis.

◀ Close up van de boerenflechtingen.

Close up van het calvarie- of afweerkruis.

Rondje om de boerderij

De Moppehoeve is een rijksmonument met een rieten wolfsdak en een voorgevel met vlechtingen, gebouwd in de zeventiende eeuw (1600). In de zijgevel van het woongedeelte zitten getoogde keldervensters met luikjes. De boerderij is L-vormig, van het krukhuistype, met een dwarsgeplaatst voorhuis waar het woongedeelte is. De Moppehoeve is nu niet meer als boerenbedrijf in gebruik.

Geweldig om dit karakteristieke pand van alle kanten te kunnen fotograferen. Aan de achterkant zitten twee kelderramen met in het midden een zwart calvarie(=afweer)kruis ter bescherming van de zuivel in de kelder. Tot ca. 1920 vindt men in alle boerderijen een kelder. De kelderramen hebben ijzeren spullen, diefijzers genoemd, om te voorkomen dat mensen of dieren het huis en/of de kelder kunnen betreden.

Aan de zijkant net onder de dakrand is het metselwerk dwars geplaatst. Dit zijn de zogenaamde boerenflechtingen. Ze zorgen voor een goede overgang tussen muur en dak en ze vangen eventuele druk op. Deze metselmethode werd toegepast tot in de negentiende eeuw.

De geschiedenis van de baksteen

In de veertiende eeuw deed de baksteen langzaam zijn intrede bij de boerderijen. Eerst werden de kelder en de opkamer

in steen gemetseld en later volgden het voorhuis en stal in baksteen. Vanaf de vijftiende eeuw werden de eerste boerderijen geheel in steen gebouwd.

De stenen van oude boerderijen zijn veldovenstenen. Ze zijn verschillend van kleur en afmetingen. De plaats waar metselwerk en gebint elkaar treffen wordt gemarkeerd door het muuranker.

De hooiberg en enkele schuren zijn er niet meer. De hooiberg stond vlak voor de stal. Het hooi kon daardoor gemakkelijk door het hooiluik naar de hooizolder gebracht worden.

Veldovenbakstenen met de verschillende kleuren en afmetingen.

De boerderij in 1968 nog met hooiberg.

FOTO: RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL ERFGOED.

Zomerhuis met serre. Het oude naambord Moppen Hoeve hangt in de veranda. De groene aanbouw aan de rechterkant was vroeger de plaats van het stoephok.

Terugblik in de tijd

Mijn fotoronde gedaan om de hoeve. De deur ging open en daar kwam mevrouw Van der Geest-Zonneveld naar buiten. Ik heb een praatje met haar gemaakt en vertelt wat mij hier bracht. Zo aardig, ze vroeg of ik ook binnen wilde kijken. Graag zelfs. Mevrouw Van der Geest ging mij voor en ik stond in de hal waar vroeger de koeien stonden. Dit was nog te zien aan het verhoogde vloergedeelte links in de gang.

In de streek rond Leiden ontwikkelde zich in de zeventiende eeuw een nieuwe stalvorm. Het vee stond vastgebonden aan koestaken. In twee rijen met de koppen naar elkaar, aan weerszij-

den van een vrij smalle voergang. De achterpoten stonden toen op een brede houten plank of op klinkers. De voorpoten op een strook aarde of zand. Achter de koestand (waar de koe stond) was een diepe goot (grup) om de mest en de gier op te vangen. Achter de grup liep het bestrate kruipad waar de boer de mest in de kruiwagen kon verzamelen om af te voeren. Tegenwoordig hebben de koeien gelukkig een beter leven en kunnen ze vrij rondlopen. En sommige megastallen zijn voorzien van matrassen om heerlijk te chillen in de stal.

Een stal uit vroeger tijden.

FOTO: GESCHIEDENISVANZUIDHOLLAND.NL.

Het vertrek waar de kazen werden opgeslagen.

De zolder.

De boerderij van binnen

Intussen waren de zoon en schoonzoon ook binnen gekomen. Zij namen de rondleiding over. Zo kwamen we aan in het vertrek waar de kazen werden bewaard op houten planken. Zoals bij veel boerenbedrijven werd ook bij de familie Van der Geest kaas gemaakt. Een paar treetjes lager is de melkkelder waar de zuivel veilig werd bewaard. In de maanden dat het vee op het land was, werd de huisstal ook wel gebruikt voor het bereiden van de kaas.

We vervolgen de rondleiding naar de bovenverdieping. Een enorme zolder die nog grotendeels is zoals die gebouwd was in vroeger jaren met een kapconstructie tot aan de nok. Hier hebben heel wat generaties door de eeuwen heen de nachten doorgebracht. Tot het einde van de vorige eeuw bouwde men de boerderijen heel anders dan nu. Het dak werd gedragen door een houten stellage van standers en leggers, het gebint genoemd. De buiten- en binnenmuren werden in feite los onder het dak geplaatst.

Wat is het toch geweldig om in zo'n voormalige boerderij te wonen. Er is wel veel onderhoud aan het pand werd mij gezegd, o.a. door nattigheid wegens lekkage van het dak.

Weer beneden aangekomen, nog een kijkje in de gezellige huiskamer genomen. Die ziet er hedendaags uit, net zoals de keuken waar de koffie stond te pruttelen. Of ik ook een bakkie mee wilde doen. Ja, gezellig. Lekker buiten op het terras gezeten en nog wat nagebabbelde. Het was mooi om ook eens een interieur te kunnen fotograferen. Vooral als dat nog authentiek is. Ze vroegen of ik er een stukje over ging schrijven. Ja, dacht ik, waarom niet. Dus dit is het verslag van een leuke ontmoeting bij de bewoonster mevrouw Van der Geest-Zonneveld, haar zoon en schoonzoon en de prachtige eeuwenoude boerderij de Moppehoeve in de Rode Polder.

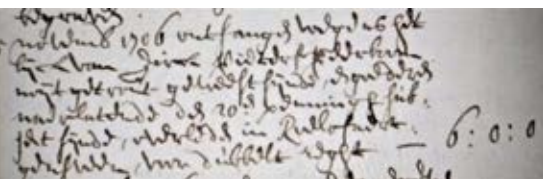
Vl.n.r. schoonzoon Harrie van der Star, mevrouw M. van der Geest-Zonneveld en zoon Willem van der Geest.

Deel 2 - Het testament van Dirck Pietersz Peereboom

Theo van der Poel

Het is alweer zo'n tien jaar geleden dat ik in een gesprek met de heer Cees Bakker, een van de laatste administrateurs van het fonds, het voorstel deed om in een artikel de geschiedenis van het Peereboomfonds te publiceren. Omdat het mogelijk onder de ouderen privacygevoelig zou kunnen liggen, werd het op de lange baan geschoven. Het is niet alleen voor velen een dierbaar stuk sociale geschiedenis van Roelofarendsveen en omgeving, maar het geeft ook een kijkje in 'die goeie ouwe tijd' toen veel van onze voorouders het erg moeilijk hadden.

Op 10 november 1706 verschijnt Pieter-tje Jacobsdr den Haen met haar 34-jarige stiefzoon Dirck Peereboom voor notaris Jacobus van Santen op de Oude Wetering om hun testament vast te leggen. Dirck is dan *sieckelijck van ligchaem en te bedde leggende*. Hij is zelfs zó ziek dat vijf dagen later, op 15 november 1706, zijn overlijden wordt aangegeven.

15 November 1706, ontvangen wegens het lijk van Dirck Pietersz Peereboom, noijt getrouwt geweest zijnde, en goederen naerlatende den 20en penningh subject sijnde, overleden in Roelofaertgensveen, voor dubbelt recht 6.0.0. (2 x f 3,-).

Dirck was een zoon van Pieter Dircksz Peereboom en Leuntje Gijsbertsdr Bickbergen. Hij was hun enige kind. Na het overlijden van zijn vrouw, hertrouwde vader Pieter op 16 februari 1688 met Pietertje (Pietje) den Haen, geboren op de Ade. Dirck was toen zestien jaar oud. De boedelverdeling tussen vader en zoon had plaatsgevonden op 13 februari 1688 voor Schout en Schepenen van Alkemade. Het moederlijk erfdeel dat toen werd vastgesteld bestond uit het huis met erf aan de westzijde van de Veenwatering en twee stukken wei- of teelland, elk circa vier hond groot in de Veenpolder. Na het overlijden van zijn vader was daar het vaderlijke erfdeel bijgekomen.

Evenals zijn oudoom Thonis Pereboom bracht Dirck zijn erfenis onder in een

armenfonds dat tot doel had de tot armoede vervallen familieleden financiële steun te geven (zie 'Het testament van Thonis Pereboom' in Alkmadders 158 van juni 2022). De slechte leefomstandigheden waarin veel inwoners van Alkemade zich omstreeks 1706 bevonden, zullen de ongetrouwde Dirck zeker ook op dat idee hebben gebracht. Zijn stiefmoeder ging hierin niet mee. Haar boedel zal na haar overlijden naar haar wettelijke erfgenamen gaan. Wel is bedongen dat Pietje den Haen, zo lang zij leven zal, het vruchtgebruik mag houden van het hiervoor genoemde huis en erf aan de Veenwatering.

In een tijd waarin de genoemde sociale omstandigheden steeds slechter werden, was de weduwe Peereboom ongetwijfeld een aantrekkelijke partner. Het weduw-schap duurde dan ook niet lang. Op 23 oktober 1708 werd het aanstaande huwelijk van Pietje den Haen met Jan Leendertsz Quant ingeschreven. Dirck is dan bijna twee jaar daarvoor overleden.

Bijzondere bepalingen

Een paar punten uit het testament verdienen meer aandacht. Dirck bepaalde dat de administratie van het fonds in handen zou zijn van twee personen. De eerste in dit testament door hem zelf benoemde executeurs waren Jan Gijsbertsz Bickbergen en Jan Pieter Ponse (Ponssen). De langstlevende van hen kreeg het recht om zelf een familielid als opvolger aan te wijzen. Zij hoefden aan niemand rekenschap te geven, alleen aan elkaar.

In zijn testament bepaalde Dirck dat alle inkomsten die jaarlijks geïnd werden (huur, pacht etc.) uitgekeerd zouden

worden aan familieleden die *in der tijd tot armoede souden mogen komen te vervallen ende sulcx van noode souden mogen hebben*. Wel moet er steeds vijfhonderd gulden in kas blijven als een soort buffer. Als er niet genoeg armlastige familieleden zijn, dan moet het resterende deel gegeven worden *aen den publijcken armen in de Veen*.

Een opvallend verschil met het testament van Thonis Pereboom is ook dat het eventueel recht op een uitkering niet beperkt wordt tot familieleden binnen de dorpsgrens van Roelofarendsveen. Dat zou nog een hele uitzoekerij kunnen worden met al die grote gezinnen!

De administrateurs

Op 5 september 1725 werd het overlijden aangegeven van de huisvrouw van Jan Leendertsz Quant. Zoals vermeld was de weduwe Peereboom in 1708 met Jan Quant getrouwd. We mogen aannemen dat de administrateurs vanaf die datum met de bedeling uit het fonds zijn begonnen nu het erfgoed van Dirck vrijgekomen was.

De twee heren die moesten bepalen of een familielid aanspraak kon maken op financiële steun uit het fonds behoorden tot de beter gesitueerde nakomelingen. Onder hen vallen de namen op van Spruit, Van Zanten, Casteleijn, Heemskerk en Bakker. Zij benoemden, conform het testament, zelf hun mede-administrateur. Dat verklaart ook waarom het mogelijk werd dat de laatste ruim honderd jaren de administratie in handen was van leden van de familie Bakker.

Klaas Bakker (1828-1907) was de eerste in de reeks met de familienaam Bakker. Hij was tweemaal getrouwd, eerst met Johanna (Naatje) Casteleijn en daarna

met Anna Heemskerk. Beide vrouwen waren nakomelingen van de familie Peereboom. Ook zijn schoonmoeder, Teunisje Heemskerk -Kuiper, behoorde tot de eventueel rechthebbenden op een uitkering uit het fonds.

Dat het Dirck Peereboomfonds in de volksmond ook wel het 'Bakkersfonds' genoemd werd, behoeft geen nadere uitleg.

Een onnoemelijk aantal 'erfgenamen'

Uit het bovenstaande blijkt wel hoe de families door huwelijken met elkaar verweven waren. Niet alleen bij de financieel gezonde leden, maar ook bij hen die regelmatig een beroep moesten doen op het fonds. Dit leidde er toe dat een groot deel van de bevolking van Roelofarendsveen gerelateerd was aan het Peereboomfonds. Namen als Van Klink, Dobbe, Termeulen, Loos, Turk, Akerboom, Elstgeest, Hogenboom, Van der Meer e.a. komen in bijna elke kwartierstaat voor. En dan hebben we het nog niet eens over nakomelingen die vertrokken waren naar Aalsmeer, Nieuwkoop, Boskoop, Lisse en vele andere plaatsen! Voor de administrateurs was dit nauwelijks meer bij te houden.

Het dwingt respect af te zien hoe sinds 1791 de administratie nauwkeurig is bijgehouden. Zonder iemand te kort te doen lijkt het erop dat broodbakker Gerrit Cassteleijn hierin een voortrekkersrol heeft vervuld. Niet alleen werden de uitgaven vastgelegd, maar ook werden de gezinssamenstellingen bijgehouden.

Grote werkloosheid in de 20e eeuw

De periode die ons nog het meest herinnert aan de wereldwijde economische crisis ligt tussen de twee wereldoorlogen. Algemeen wordt aangenomen dat de beurskrach op Wallstreet op 24 oktober 1929 ('zwarte donderdag') de haard was waar alle ellende begon. De plotselinge koersdalingen van de aandelen tot de werkelijke waarde die zij vertegenwoordigden leidde tot veel faillissementen en werklozen, ook in Europa.

In ons land diende zich de gevolgen aan van een ander fenomeen. Bij de Vrede van Versailles (1919) werd bepaald dat Duitsland als nasleep van de verloren oorlog aan de overwinnaars een extreem hoog bedrag aan herstelbetalingen moest

betalen. De toenmalige Duitse regering (Weimar-republiek) meende in 1922 een oplossing te vinden door meer bankbiljetten in circulatie te brengen. Het leidde tot een hyperinflatie met veel werkloosheid tot gevolg.

Anders dan bij de Oosterburen, waar de prijsstijgingen geheel uit de hand liepen, steeg de koers van de gulden ten opzichte van de Duitse mark. Deze dure gulden zette al vanaf 1922 een rem op de export, wat weer leidde tot daling van de marktprijzen en stijging van het aantal werklozen en faillissementen. Na de beurskrach groeiden die getallen met forse sprongen. De prijsdaling van de producten is nog het duidelijkst te zien in de markt- en veilingberichten. Bracht een goede melkkoe op de veemarkt in 1921 nog f 800.- op, in 1935 was dat f 180.-. Aardbeien die in 1921 gemiddeld 30 cent per kilo waard waren, gingen in 1935 voor 15 cent weg.

ROELOFARENDSEVEEN, 20 Juli. Groentenvelling. Meloenen 12 cent per stuk, anjiboonen f 1.25—1.35, idem stek 55—60 cent, prinsesseboonen f 1.95, idem zonder draad f 2.10, dubb. stam 95 cent per 10 kg., grof 25 cent, stippel 25 cent per 25 kilo, bommen doorgedraaid.

Veilingbericht in de Leidsche Courant van 20 juli 1935.

Werkloosheidsvoorzieningen vóór 1936

De werkloosheid was inmiddels opgelopen van 100.000 in 1931 tot 480.000 in 1936. Er moesten maatregelen genomen worden om arbeidsplaatsen te creëren. De verplichte werkverschaffing voor grote projecten (Afsluitdijk, Leidse Hout, Amsterdamse Bosbaan) die in de Eerste Wereldoorlog haar nut had bewezen, werd in 1936 weer ingevoerd. Voor de werklozen werd een uitkering vastgesteld die groot genoeg was, zo meende men, om in de eerste levensbehoeften te kunnen voorzien. Om hiervoor in aanmerking te komen en om misbruik door clandestien te gaan werken te voorkomen moest men tweemaal daags een stempel op de stempelkaart halen.

De rijwielfbelasting, die in 1924 al was ingevoerd voor *rijwielen die op den openbaren weg werden bereden*, werd voor werklozen die moeite hadden om de jaarlijkse belasting van 2 à 3 gulden af te dragen aange-

Een gratis rijwielfplaatje voor werklozen die hun rijwielfbelasting niet konden betalen (WIKIPEDIA).

schert. In jaren waarin een ½ cent, 1 cent en 2½ cent nog een wezenlijk deel van de inhoud van de portemonnee innamen en het weekloon van een arbeider rond de 20 gulden lag, is dit alleszins begrijpelijk. Pijnlijk was dat door het belastingvrije fietsplaatje een gat geponst werd en het sieraad aan de fiets bevestigd moest worden. Omdat een werkloze op zondag niet hoefde te stampelen werd het hem verboden om zich op zondag op een belastingvrije fiets op de openbare weg te begeven.

Uitkeringen van het Dirck Peereboomfonds

De stijging van het aantal 'steuntrekkers' vertoonde zich natuurlijk ook in Roelofarendsveen en omgeving. Voor het Dirck Peereboomfonds betekende die stijging dat steeds meer familieleden een beroep deden op het fonds. Dankzij de bijgehouden administratie kon men nagaan of de betreffende personen daar inderdaad recht op hadden.

De jaarlijkse inkomsten bestonden uit de huur van vier huizen en de pacht van zes tuinen. Over de grootte van de uitkeringen is geen duidelijk beeld. Ook die waren afhankelijk van de tijdsomstandigheden. Bovendien werden de bedragen vaak overhandigd aan een tussenpersoon, bijvoorbeeld de bakker, de manufacturer of de dokter. Er wordt in de administratie geen melding gedaan van enige afdracht aan de algemene armen van Roelofarendsveen, zoals het testament voorschrijft, al roept de tekst 'liefdegelief voor de armen' in 1921 en 1922 wel vermoedens op.

Van gouden standaard naar 'papier standaard'

De koers van de gulden was gekoppeld aan de goudstandaard. Wilde men uit de malaise komen dan zou het verlaten van

de goudstandaard de eerste optie geweest zijn. Daardoor zou de koers van de gulden dalen wat het herstel van de export zou stimuleren. Voor de Nederlandse regering was dat voorlopig een stap te ver. Hendrik Colijn, sinds 1933 minister-president, meende zelfs dat het verlagen van de steun een redmiddel zou zijn. Het leidde in Amsterdam tot het 'Jordaan-oproer' met zes doden tot gevolg.

Nadat alle ons omringende landen ons waren voorgegaan ging in 1936 ook Nederland overstag: de verplichte 100% zilver- en gouddekking van het in circulatie zijnde geld werd verlaten.

Het gouden tientje bevatte 6,72 gram zuiver goud ter waarde van tien gulden.

Met enige achterstand zou de economie zich schoorvoetend moeten herstellen. Voor de tuinders in Roelofarendsveen was daar vooralsnog weinig van te merken. In het jaarverslag over 1937 van de Coöp. Tuindersvereniging 'Eendracht Maakt Macht' wordt meegedeeld dat door misoogst vanwege het slechte weer de omzet gedaald is *en de nood in onze tuindersgezinnen, voor velen hunner toch al reeds zeer groot, inderdaad onhoudbaar was geworden.*

De hoopvolle verwachtingen werden 10 mei 1940 wreed verstoord door de bezetting door Duitsland.

Een nieuwe bestemming

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd door de bezetter de hoeveelheid geld dat in omloop was verviervoudigd. Op de illegale handel van goederen buiten de distributie om stond geen prijs meer. Er kwam veel zwart geld op de markt.

Het tientje van Lieftinck (Historiek)

In 1945 vond geldzuivering plaats. Iedere Nederlander kreeg tien gulden om zich voor één week in zijn levensonderhoud te voorzien. Er kwamen nieuwe bankbiljetten zodat de oude, waaronder veel zwart geld, naar het oud papier gebracht kon worden.

De naoorlogse regeringen hebben veel bijgedragen aan het welzijn van de burgers. AOW en AWW, kinderbijslagwetten, werkloosheidswet, minimumloon, AWBZ, bijstandswet, allemaal sociale wetten die de uitdrukking 'verzekerd van de wieg tot het graf' onderstrepen. Daardoor werd er nauwelijks nog een beroep gedaan op het fonds. Had het dan nog zin om het Dirck Peereboomfonds in zijn huidige gedaante in stand te houden? Juist nu de maatschappij door allerlei ontwikkelingen zodanig veranderd was, waardoor de noodzaak van een dergelijk fonds twijfels oproep, was het van belang kennis te nemen van de exacte inhoud van het testament.

Het testament is verdwenen!

Toen ontstond er een bizarre situatie. Hoe het mogelijk is, vertelt de historicus niet, maar het testament, dat ongetwijfeld ergens aanwezig moet zijn geweest, was niet meer te vinden. Via notaris Lohman werd geïnformeerd bij het Rijksarchief (Nationaal Archief) of het daar aanwezig was. Tot zijn grote verbazing antwoordde de rijksarchivaris dat de akte daar niet te vinden was. Begrijpelijk, want de akte was op de Oude Wetering verleden! De heren Bakker waren dus uitvoerders van een testament, waarvan zij ook geen kopie hadden.

Hoe nu verder? Handelen in de geest van

het testament was moeilijk als men de tekst niet exact kende. Voorlopig werd besloten om aan degenen die de laatste jaren een financiële bedrage uit het fonds hadden ontvangen deze donatie periodiek te blijven doen.

Stichting Dirk Pieterszoon Peereboom

Door de grote toename van het aantal uitkeringen en de kosten voor onderhoud en administratie werden de uitvoerders al eerder genoodzaakt om een deel van het onroerend goed te verkopen. In hun zoektocht naar een aan de tijd aangepaste bestemming werd in 1985 besloten om ook de resterende eigendommen van de hand te doen. In november van dat jaar werd besloten om het bedrag te storten in een nieuw Peereboomfonds dat subsidies verstrekt bij het organiseren van culturele en sportieve evenementen. Het gewijzigde doel werd vastgelegd in een akte, verleden bij notaris Mousault. De uitvoering is nu in handen van twee nakomelingen van de familie Bakker. De kopie van het testament kwam overigens na 1985 weer boven water!

Voor geïnteresseerden is in het archief van Oud Alkemade een beschrijving van de administratie van 1791-1924 beschikbaar. Voor in genealogie geïnteresseerden is er een overzicht van de diverse stambomen van de Peereboom-familie alsmede van begunstigden van het fonds.

Het jaar 1572 vormde een keerpunt in de Tachtigjarige Oorlog en wordt tegenwoordig gezien als het begin van de 'geboorte van Nederland'. Dit jaar, 450 jaar later, wordt in een groot aantal steden en in veel publicaties aandacht geschonken aan de gebeurtenissen van die tijd. Ook in Alkemade speelde zich het nodige af in die roerige zestiende eeuw.

Alkemade in 1572-1576

Piet van der Plas

De Tachtigjarige Oorlog begon in 1568 en eindigde in 1648, maar alleen in de periode van 1572 tot en met 1576 werd de oorlog in Holland gevoerd. De val van Den Briel in 1572 en de belegeringen van Haarlem, Alkmaar en Leiden in 1573 en 1574 waren in deze eerste fase van de Tachtigjarige Oorlog gebeurtenissen waarover veel is geschreven. Over de ontberingen die de bewoners van het platteland moesten doorstaan is veel minder bekend.

De belangrijkste reden hiervoor is dat er maar weinig teksten over de gebeurtenissen op het platteland bestaan. Veel plattelandsbewoners konden immers lezen noch schrijven. Voor informatie hierover zijn we dus voornamelijk aangewezen op wat stedelingen of oorlogvoerenden hierover hebben vastgelegd. In Alkmadders 147 van september 2019 is van Alfred Bakker al een artikel over dit onderwerp verschenen dat gebruik maakt van brieven van de Spaanse legerleider Francisco de Valdés en de Engelse huursoldaat Robert Williams.

Waardevermindering onroerend goed

In het hierna volgende verhaal wordt gebruik gemaakt van twee andere archiefbronnen. Van het ambacht Alkemade zijn de kohieren van de honderdste penning uit 1569 en 1577 bewaard gebleven als mede een taxatie van onroerend goed uit 1579. De honderdste penning was een belasting van 1% over de waarde van het onroerend goed. Deze kohieren geven dus een goed overzicht van het aantal huizen en de waarde van het onroerend

goed vlak voor de opstand (1569), na het vertrek van het Spaanse leger (1577) en in de periode van beginnend herstel (1579). Deze gegevens kunnen aangevuld worden door het tellen van het aantal huizen zoals getekend op een kaart uit 1615.

In het kohier van de honderdste penning van 1569 worden 204 huizen vermeld. Uit de opbrengst van de aanslag kan een totale waarde van het onroerend goed in Alkemade van 166.600 pond worden berekend. Uit het kohier van 1577 blijkt dan dat de gevolgen van de oorlog desas-

Het ambacht Alkemade op de kaart van vader en zoon Van Berckenrode uit 1615.

Een uitsnede uit de kaart van Lieftrinck met daarop (ERFGOED LEIDEN PV319E).

Jaar	Bron	Huizen	% t.o.v. 1569	Belastingopbrengst in pond	Waarde onroerend goed in pond	% t.o.v. 1569
1569	100e penning	204	100	1.666	166.600	100
1577	100e penning	41	20	288	22.800	14
1579	Taxatie	109	53	n.v.t.	117.106	70
1615	Kaart	260	127			

treus zijn geweest. In dit kohier worden nog slechts 41 huizen vermeld, zodat 80% van de huizen kennelijk verlaten, verwoest of ongeschikt voor bewoning was. De waarde van het onroerend goed in Alkemade was gedaald naar slechts 22.800 pond, 14% van de waarde in 1569. Het herstel komt daarna snel op gang. In de onroerendgoedtaxatie van 1579 worden alweer 109 huizen vermeld en is de waarde van het onroerend goed gestegen naar 117.106 pond, 70% van de waarde in 1569. De kaart uit 1615 laat zien dat het economisch herstel is doorgegaan, want op deze kaart zijn circa 260 huizen getekend, 27% meer dan in 1569. Hierbij zal ongetwijfeld een rol hebben gespeeld dat de Gouden Eeuw inmiddels uit de startblokken was gekomen: de bevolking van Leiden steeg van 12.016 in 1581 naar 44.745 in 1622 en die hadden allemaal melk en kaas nodig.

de schansen ten noorden van Leiden

In het kohier uit 1577 wordt in de inleiding vermeld dat de bewoners van Alkemade zeer verarmd zijn omdat het ambacht aan het Haarlemmermeer is gelegd, zodat zij ten tijde van het beleg van Haarlem grote overlast hebben ondervonden van zowel krijgsvolk op de meren als van de legers te Sassenheim. Ook had Alkemade drie schansen waarvan de bezetting veel overlast en schade heeft veroorzaakt. Nogal wat burens hiervan waren dan ook naar Amsterdam en Haarlem vertrokken.

Schade door de soldaten van de opstand

Een tweede bron van informatie is het archief van de Leidse notaris Salomon van der Wuert. Een groot aantal 'buren' (bewoners) van het platteland rondom Leiden hebben tijdens en na de opstand verklaringen bij hem gedeponneerd over de schade die zij van de opstand hebben geleden. Waarschijnlijk hoopten zij op basis van deze verklaringen een schadevergoeding te krijgen. Er zijn in totaal 317 verklaringen bij Van der Wuert afgelegd, waarvan 41 door burens uit Alkemade, 9 uit Jacobswoude, 8 uit Hoogmade en zelfs 1 uit Bilderdam.

Uit de getuigenverklaringen blijkt dat soldaten van zowel het Spaanse leger als van het leger van Willem van Oranje de belangrijkste oorzaak voor de geleden schade zijn geweest.

Beide legers bestonden voornamelijk uit huursoldaten. Wat het Spaanse leger wordt genoemd bestond in maart 1574 eigenlijk maar uit circa 8.000 uit Spanje afkomstige soldaten en uit circa 65.000 uit diverse landen afkomstige huurlingen. Huursoldaten waren doorgaans niet de meest fijnbesnaarde personen en dit werd nog verergerd doordat in beide legers de soldaten vaak te laat werden uitbetaald en dat ook de huisvesting en voedselvoorziening niet altijd goed gere-

geld waren. Hierdoor werden de soldaten min of meer gedwongen het platteland af te stropen op zoek naar voedsel. Dat dit vaak onttaarde in plunderingen is geen verrassing. Met name de bewoners van de verspreid in het land staande boerderijen waren hiervan het slachtoffer.

Naast de soldaten waren bij de aanvang van het beleg van Leiden ook zogenaamde vrijbuiters actief. Dit waren in eerste instantie stedelingen die bij het naderend beleg in opdracht van het stadsbestuur hielpen met het binnen de stad brengen van voedsel en hooi. Ook hielpen de vrijbuiters met afbreken van huizen in de nabije omgeving van de stad om een vrij zicht op de vijand te hebben. Veel van deze vrijbuiters deden echter even gemakkelijk mee aan illegale plundertochten.

Uit de verklaringen die de bewoners van Alkemade hebben afgelegd, blijkt dat ze zowel overlast ondervonden van de belegeringen van Haarlem als van Leiden.

Op 11 december 1572 werd Haarlem door het Spaanse leger omsingeld. Hierop werd in opdracht van Willem van Oranje een legerkamp in Sassenheim opgericht van waaruit Haarlem ontzet zou moeten worden. De in het kamp gelegerde soldaten veroorzaakten veel overlast in de omliggende ambachten als Lisse, Voorhout, Warmond, Oegstgeest maar ook in de nabijgelegen Kaag en andere eilanden in de plassen, rondom het Vennemeer, de Boekhorst en Zevenhuizen.

In het vroege voorjaar van 1573 werd op het Haarlemmermeer gevochten tussen uit Amsterdam afkomstige Spaanse schepen en de in Aalsmeer, de Kaag en Oude Wetering gelegerde geuzenschepen. In april werden deze dorpen door de Spanjaarden overvallen, waarbij onder meer de kerk van Aalsmeer in brand werd geschoten. Op 8 juli 1573 moest Haarlem zich overgeven en werd de stad door een deel van het Spaanse leger bezet, terwijl een ander deel naar Alkmaar vertrok om deze stad te belegeren. De soldaten van Willem van Oranje ontvluchtten het legerkamp bij Sassenheim, waarna dit kamp door Spaanse soldaten werd bezet.

Jacob Weijnaarts, schout van Alkemade, verklaarde bij notaris Van der Wuert dat de burens van Alkemade door de binnenlandse krijg geheel en al tot in de grond verarmt, verstroot en bedorven waren. Van

De hoofdrolspelers Willem van Oranje en Francisco de Valdés.

De armoede duurt voort

Op 8 november 1576 werd in Gent een verdraagzaamheidsverdrag (pacificatie) gesloten tussen de zuidelijke en noordelijke Nederlanden met als voornaamste doel de Spaanse soldaten te verdrijven. Op 7 januari 1577 werd de pacificatie in Brussel bekrachtigd. Met de Spaanse bezetting van Haarlem werd een overeenkomst bereikt over de betaling van achterstallige soldij waarna de soldaten Haarlem verlieten. Op 8 februari 1578 werd een prinsgezind stadsbestuur in Amsterdam geïnstalleerd (alteratie) zodat heel Holland aan de kant van de opstand stond en de rust op het platteland eindelijk terug kon keren.

De bewoners waren echter totaal verarmd. Toen de rentmeester van het Hoogheemraadschap van Rijnland op 28 januari 1578 probeerde de achterstallige morgengelden bij de ambachten te innen, kreeg hij te horen dat *in hoere ambachten zeer veele landen nog ledig en ongebruict lagen ende tzedert t jaer van 72 tot noch toe desert gelegen hadden ende daerenboven vele eygenaers soo seer verarmt ende verachtert waren dat men tot kennisse ofte inninge van de ommeslagen opte morgentalen gestelt nyet en can geraecken*. Veel gevluchte plattelandsbewoners begonnen naar hun meestal verwoeste woningen terug te keren om met herstel te beginnen.

Ijsbrand Mouwerings uit Oud Ade en Pieter Mouwerings uit Rijpwetering verklaarden bij notaris Van der Wuert dat zij in 1573 boter en kaas aan Leiden hadden geleverd zonder daarvoor betaling te hebben ontvangen. Ook Cornelis Willemsz van Hoogmade klaagt dat in 1573 al het hooi uit zijn barg is genomen en zonder betaling naar Leiden is gevoerd. Buren van het eiland Den Tuyn (tegenwoordig de Tuinder- of Kogjespolder), gelegen tussen het dorp van Sassenheim en de schans van de Kaag, verklaarden dat op 29 mei 1576 acht of negen soldaten uit de schans bij hen langs zijn geweest om eten en drinken; 's anderdaags 30 mei zijn opnieuw vijf en zes soldaten uit de schans gekomen. Zij hebben ze opnieuw eten en drinken gegeven maar wel gezegd dat zij niet bij machte waren om de soldaten alle dagen eten en drinken te geven. Daarna hebben de soldaten Jan Dircsz met een hellebaart geslagen zodat Dirk Sijmonsz zijn geweer heeft gehaald

'het leger tot Sassem' zijn de soldaten alle dagen komen roven en plunderen. Ook werd aan het veldleger twaalfduizend manden turf geleverd waarvoor geen betaling is ontvangen. Tevens zijn door het geuzenleger op de Haarlemmermeer achttien schouwen en schepen alsmede tien Kaagschuiten geroofd.

Buren uit de Vrije Boekhorst verklaren dat in 1572 het hooi dat zij in de barg hadden door soldaten in het leger tot Sassem hen met geweld is ontroufd en afhandig gemaakt; dat zij in 1573 het hooi op het veld hebben moeten laten staan door belet van de soldaten en zij in de jaren 74, 75 en 76 de landen *woest en desert* hebben moeten laten liggen. Hun meubelen en beesten waren geroofd en hun woning, schuren en bargaen *ganselijk afgebroken*.

Ook Leiden wordt bezet

Na de overgave van Haarlem begon het Leidse stadsbestuur er rekening mee te houden dat ook Leiden belegerd zou kunnen gaan worden. Op 25 juli 1573 werd door het stadsbestuur afgeroepen dat de koeien en paarden uit de omliggende ambachten in de nabijheid van de stad gebracht moesten worden. Op 12 augustus 1573 werd gelast dat het hooi, koren en andere gewassen uit de omgeving binnen de stad gebracht moest worden. In de weken daarna arriveerden steeds meer Spaanse soldaten in de dorpen rondom Leiden en eind oktober was de stad helemaal omsingeld. De Spaanse soldaten roofden

in de maanden daarna als sprinkhanen het platteland om Leiden heen leeg en ook werden sluizen en molens verwoest.

Op 3 oktober 1574 werd Leiden ontzet, maar Haarlem was nog steeds door het Spaanse leger bezet en ook Amsterdam was nog Spaansgezind. Bovendien lag er nog een Spaans leger bij Gouda. Op het platteland bleef men dus voorlopig nog last houden van rondzwervende soldaten. De schans bij de Kaag werd in plaats van door Spaanse nu door soldaten uit het leger van de prins van Oranje bemand. Dit was voor de omgeving bepaald geen verbetering want ook deze soldaten hielden plundertochten in de wijde omgeving. Veel bewoners waren hun verwoeste woningen inmiddels ontvlucht zodat het platteland grotendeels ontvolkt was.

Op 1 september 1575 ging Spanje bankroet zodat de soldijbetalingen en de voedselvoorziening aan de toch al ontevreden Spaanse soldaten geheel tot stilstand kwam. Rondzwervende afgedankte Spaanse soldaten bleven het platteland op zoek naar voedsel onveilig maken, zodat de ontvanger van een kerk klaagde dat hij niet veilig kon reizen vanwege *vrijboyers die dagelicxsz van Haerlem hem ten plattelande begaven*.

Op 9 juli 1576 werd daarom door de Staten van Holland besloten om soldaten te paard aan te nemen *mitsdien de passagien ende wegen by de vyanden tusschen Leiden, den Hage en Haerlem seer onveyligh souden worden gehouden*.

Het eiland Den Tuyn, nu Tuinder- of Kogjespolder.

om zich te defenderen waarna een van de soldaten hem heeft dood geschoten.

Op 11 juni 1576 verklaarden diverse bewoners van de Vrouwenne dat soldaten uit de Kaag in de voorleden dagen ten huis van de deposanten zijn geweest, en niet meer als vrinden maar als vianden gekomen zijn, ende de deursloten geopend hebben en van alles geroofd hebben. Ook verklaarden zij dat zij 21 morgen land in huur hadden van de abdij van Egmond en dat zij dat land niet hebben kunnen gebruiken door vrees van de vijand en dat het land al meerdere jaren *desert en woest* heeft gelegen en dat *Neeltje Gerritsdochter koe noch kalf meer in de wereld hebbende drie jaar lang in haar bed buiten haar verstand heeft gelegen.*

Buren van Zevenhuizen verklaarden dat zij land van de abdij Leeuwenhorst pachten maar dat zij in de jaren 73, 74, 75 en 76 daarvan weinig profijt hebben gehad door vrees voor de vijand; en dat hen door deze vijand tien koebeesten en enige jonge beesten afhandig is gemaakt. Hun woning is vernield en afgebroken.

Buren van Hoogmade verklaren dat zij in 1576 op Rijkpwetering gewoond hebben in groot gevaar van lijf omdat de soldaten vanuit de Kaag en Oude Wetering dagelijks kwamen en hen van *boter, kaas, klede-*

ren ende andere zaken beroofden; dat twee van hen door de benen zijn geschoten en door de arm gestoken; en dat hun woningen en huizingen door deze soldaten zijn geruïneerd.

Buren van Jacobswoude verklaarden dat zij van hun land in de jaren 73, 74, 75 en 76 geen profijt hebben gehad vanwege de troubelen en dat de burenen van Jacobswoude veel geweld en aanstoot zowel van de *vianden* als van de *vrinden* hebben geleden

Een wat aparte verklaring is afgelegd door Lenaert Cornelisz uit Rijkpwetering: In het voorleden jaar 1576 omtrent de mei was Jan Andriesz mede wonende tot Rijkpwetering gedurende de tijd van een maand bij zijn inwonende dienstmaagd Katrijn Jacobsdr blijven converseren ende slapen. Lenaert was toen voor haar bed gekomen en had tegen Jan Andriesz gezegd *ghij compt ende slaapt alle dagen bij Katrijn Jacobsdr, ende zij heeft zwaarigheid dat ghij haer niet trouwen zult.* Daarop had Jan Andriesz geantwoord *ick beloof dat ick haer trouwen zal* waarop Lenaert had gezegd *wat wilt ghij mij zuclkc beloven, ghij moet het haar beloven.* Hierop had Jan Andriesz gezegd *Katrijn geeft mij uw rechter hant, nu beloof ick U Katrijn Jacobsdr dat ik voor mijn leven lang geen anderen trouwen zal en ik hou U voor mijn echte huisvrouw, ghij en durft daerom-*

me geen swaerigheid draegen. Enige weken later was Jan Andriesz echter overleden.

Een van de laatste door notaris Van der Wuert opgetekende verklaringen betreft een schermutseling die plaats vindt nabij de schans aan de Bilderdam bij Leimuiden ten tijde van het beleg van Woerden (8 september 1575 - 10 september 1576), *als de viant leggende te Woerden de bueren aldaer eensdeels doot geslagen ende veel gevangen genomen hebben.*

Samenvatting

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de opstand in de periode 1572-1576 grote gevolgen heeft gehad voor de plattelandsbewoners. Dit bleek al uit het verhaal van Alfred Bakker, maar wordt bevestigd door de kohieren van de honderdste penning en de verklaringen die door de bewoners bij notaris Van der Wuert zijn afgelegd.

In de eerste helft van 1573 waren het vooral oorlogshandelingen als gevolg van het beleg van Haarlem die grote overlast en schade hebben veroorzaakt, met name in de ambachten nabij het Haarlemmermeer en het legerkamp in Sassenheim. Voor en tijdens het beleg van Leiden in de tweede helft van 1573 en in 1574 werd het platteland rondom de stad verwoest en kaalgeplukt door soldaten van beide partijen. Ook de lokale infrastructuur zoals wegen, poldermolens en sluizen werd beschadigd. Met het ontzet van Leiden in oktober 1574 waren de ontberingen voor de plattelandsbewoners nog niet voorbij. Haarlem had nog een Spaanse bezetting en Amsterdam was nog Spaansgezind. Hierdoor bleven soldaten van beide legers het platteland onveilig maken en kon het herstel niet of nauwelijks op gang komen. Pas omstreeks 1578, nadat de laatste soldaten Holland hadden verlaten, keerde de rust op het platteland terug en kon pas goed met het herstel van woningen worden begonnen. In 1579 is de opbrengst van de honderdste penning en daarmee de waarde van het onroerend goed in de diverse ambachten alweer gestegen naar 40-70% van de waarde in 1569.

Bronnen:

- Ambachtsarchief Alkemade, Erfgoed Leiden en Omstreken.

Kaarten:

- Hoogheemraadschap van Rijnland.

Een familiegeschiedenis met uitstapjes

Sjaak van der Geest

Op 13 mei van dit jaar werd in boekhandel Veenerick het boek *Rond de Rode Polder* gelanceerd, een uit de hand gelopen familiegeschiedenis, geschreven door Roen van der Geest. Eerst iets over de auteur, mijn 'achter-achter-achter-achterneef'. Zijn grootvader, Chris van der Geest (of 'Chris de Mop'), was afkomstig van de ruim vierhonderd jaar oude Moppehoeve in de Rode Polder in Oud-Ade, sinds 1975 een rijksmonument en sinds eind jaren tachtig helaas geen boerenbedrijf meer. De afstammelingen van de Moppehoeve worden in Oud-Ade niet 'Van der Geest' genoemd maar 'De Mop', begrijpelijk want de Van der Geesten zijn te talrijk in het dorp en namen zoals Piet of Bert of Koos van der Geest kunnen wel naar vijf of zelfs meer verschillende personen verwijzen, en als je wat verder in het verleden duikt zelfs naar tien personages.

Roen van der Geest.

Roen zelf werd (in 1951) geboren aan De Kolk in Oud-Ade in een van de Oostenrijkse huizen, onlangs afgebroken. Hij wilde missionaris worden en ging na de lagere school naar het klein seminarie van de Scheutisten (google die naam) in Vught. Na vier jaar besloot hij toch voor

iets anders te kiezen. Hij maakte de laatste twee jaren van het gymnasium af op het Bonaventura College in Leiden en ging geschiedenis studeren aan de universiteit. Zoals dat vroeger vaker gebeurde deed hij 9½ jaar over zijn studie, mede door de vele baantjes, van schoonmaker tot huisschilder tot journalistiek medewerker, om zijn studie te bekostigen. In 1978 werd hij geschiedenisdocent aan het Rijnlands Lyceum in Oegstgeest waar hij tot zijn pensionering is gebleven. In die periode schreef hij met een groot aantal collega's een indrukwekkende geschiedensmethode voor alle klassen van het voortgezet onderwijs, getiteld 'Sprekend verleden'.

Het is dus niet zo verwonderlijk dat hij als historicus in de geschiedenis van zijn familie dook toen hij na zijn pensionering daar de tijd voor kreeg. Maar, zoals gezegd, liep het uit de hand. Je kunt in de polder niet over een familie schrijven zonder de burens erbij te betrekken. En soms zitten aan die burens weer andere burens vast en beland je in een andere polder of nog verder weg. Zo verging het ook de auteur. Hij begint met het huis op de dijk van de Rode Polder (Leidseweg 15, pal naast het loonwerkersbedrijf Gebroeders van der Poel) dat zijn opa in 1915 liet bouwen en dat de hele omslag van zijn boek beslaat.

Aanvankelijk dacht ik, toen ik met Roen correspondeerde over zijn boek-in-wording: gaat dit niet een warrig verhaal worden, want waar gaat het nu over? Over zijn familie, of over de Rode Polder, of over heel Oud-Ade, of nog verder? Maar nu het voor me ligt, word ik gegrepen door het naar alle kanten uitschieten van het verhaal. Je zou het een grabbelton kunnen noemen als dat niet zo'n negatieve bijklank had. Zeker is dat het net als in een grabbelton voortdurend verrassingen oplevert. Het boek heeft iets van een raamvertelling. Misschien is 'Duizend-en-een-nacht' een passender compliment. Het is juist de charme van het verhaal dat er zoveel verschillende

mensen en plaatsen in voorkomen. En dat dat verrijkt wordt met een overvloed van prachtige illustraties, foto's en documenten en een aantrekkelijke lay-out, verzorgd door zijn oud-collega en vriend Leo Dalhuisen. Daardoor wordt het tegelijkertijd voor veel mensen een begeerlijk boek en een ideaal cadeau, in een tijd dat we alles al hebben en ons suf piekeren wat voor geschenk we nu nog kunnen geven.

De Rode Polder in Oud-Ade; topografische kaart Nederland, versie 1992.

Het boek begint met opa Chris die – zoals toen vaak gebeurde – niet de boerderij van zijn vader kon overnemen en genoeg moest nemen met drie hectares land waarop hij bloemen kon kweken en wat schapen en koeien kon weiden. Achter zijn huis aan de Stroomsloot had hij een kleine stal waar zo'n vijf koeien in pasten. Toen ik het lege huis in 2021 met de auteur bezocht, trof ik er ook nog tuingereedschap en veilingkisten aan, stille getuigen van een hard en karig maar gelukkig leven van een gezin met elf kinderen.

Laat ik een paar voorbeelden noemen van de vele uitstapjes die de auteur maakt. Hij dwaalt van de Moppehoeve af naar de even oude Drie-Ambachtshoeve (ook geen boerenbedrijf meer) en de andere (voormalige) boerderijen van onder meer

Cors en Fried van Leeuwen, Dammes van der Poel, en Hannes Captein (nu Van der Heden). Op die laatste genoemde boerderijen kwam in de jaren dertig en veertig vaak een jongetje tegen, genaamd Clemens Wisse, dat gefascineerd werd door het boerenleven en daar later 46 romans over schreef (zie Alkmadders nr. 158). Zo arriveren we bij de buitenissige familie Wisse die voorbij de Rode Polder woonde, langs het toenmalige spoor, in een huis zonder water, stroom en toilet.

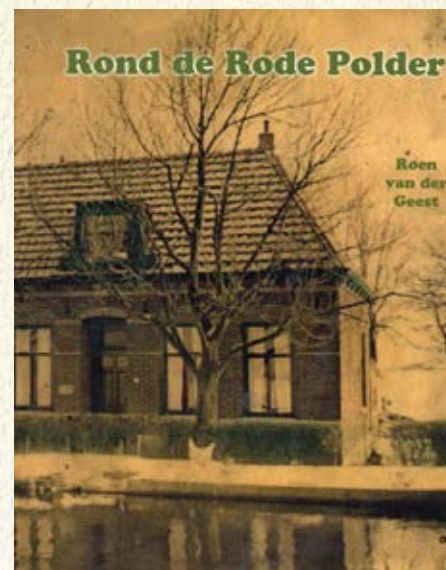
Andere uitstapjes gaan naar de oorlogsslachtoffers in en buiten de polder, naar de BS (Binnenlandse Strijdkrachten) tijdens de oorlog, waar Roen zijn vader vermoedelijk ook bij hoorde (hij kan het hem niet meer vragen), naar schoolmeester Ponsioen en pastoor Verkleij, naar de meelfabriek aan de Zijl (nu een restaurant), waar veel mannen uit het dorp en uit Rijpwetering emplooi vonden, waaronder ook zijn vader die niet van bloemen kweken alleen kon rondkomen,

naar de smederij van Bert Waasdorp in (of 'op') De Rip, naar het Zijleinde, naar het eiland De Laeck waar hooi gehaald werd door kleine boeren die zelf niet genoeg land hadden, naar de Rode Molen en andere molens, naar hooibergen die in brand konden raken, naar het kerkkoor waar eenvoudige boerenarbeiders samen met hun bazen als bassen en tenoren konden gloriëren, en zelfs naar het 'Tientje van Lieftinck' waarmee de Nederlandse regering na de oorlog uit het dal probeerde te klauteren en dat tot in de Rode Polder gevoeld werd. Met deze uitweidingen, noem het 'contextuering', toont de auteur zich een waar historicus, want in de geschiedenis heeft alles met alles te maken.

Het boek is bovendien voorzien van zorgvuldige bronvermeldingen en aanvullende noten en een uitvoerig namenregister, een weldaad voor lezers die verder willen zoeken. Kortom: een aanrader voor kleinkinderen om aan hun grootouders te

geven en voor grootouders die daarmee hun kleinkinderen kunnen attenderen op hoe het vroeger was.

Roen van der Geest, *Rond de Rode Polder*. Roelofarendsveen, Veenerick Boek en Kantoor, 2022. 148 pag. € 20.-.

Met de 'Volharding' naar de Zuiderhem

In Alkmadders 158 van juni stond een verhaal over de plannen van de gemeente Haarlem om de Zuiderhem en omliggende gronden in te richten als stortplaats voor huishoudelijk afval. De burgemeesters van Woubrugge en Rijsaterwoude maakten met een groot aantal bezwaarmakers met de 'Volharding' een rondvaart over het Braassemermeer. Er is een foto opgedoken van het grote gezelschap die we u niet willen onthouden. Links vooraan burgemeester Boddens Hosang en rechts naast hem burgemeester Bakhuizen. Op de achtergrond de 'Volharding'.

